

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา บทบาททางการเมืองของภาคประชาสังคมในเขตตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน สรุปผลได้ดังนี้

จากข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา อาชีพหลักและรายได้ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมและมีบทบาทของคนในชุมชนทั้ง 2 ตำบล มีพื้นฐานอยู่ในระดับเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ผู้ชายจะมีบทบาทมากกว่าผู้หญิง อายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยกลางคนเป็นช่วงอายุของคนที่กำลังทำมาหากิน มีภาระดูแลครอบครัว ตรงกับทฤษฎีพื้นฐานของ Putnam ที่ว่า คุณค่าของการเข้าประชาคมนั้นกำลังลดลงมากในหมู่คนรุ่นเยาว์ และผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาที่อยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและมีรายได้ในช่วง 5,000–10,000 บาท จะเห็นว่าผู้ที่มีบทบาทและเคลื่อนไหวในชุมชนส่วนใหญ่มีสถานภาพปานกลาง หรือมีสถานภาพสังคมอยู่ในชนชั้นกลาง สำหรับผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่าจะมีบทบาทในชุมชนที่ต่ำกว่า

การวัดระดับของประชาสังคมในเขตตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จากการไปใช้สถิติเลือกตั้งในระดับต่างๆ และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน จะพบว่า ตำบลเวียงของ (เขตเมือง) มีระดับของประชาสังคมน้อยกว่าตำบลศรีบัวบาน (เขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท) สอดคล้องกับการกล่าวไว้ในหนังสือสองนคราประชาธิปไตย ของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่ว่า “... ชาวชนบทซึ่งมีจำนวนมหาศาลคือผู้กำหนดชัยชนะในการเลือกตั้ง...” จำนวนการไปใช้สิทธิและจำนวนการเข้าร่วมกลุ่มของตำบลเวียงของที่มีระดับของการเข้าร่วมมีน้อยกว่าตำบลศรีบัวบาน อาจเป็นเพราะการมีระดับของความเป็นเมืองของตำบลเวียงของสูงกว่าตำบลศรีบัวบาน การมีประชากรแฝงและคนต่างถิ่นจำนวนมากที่เข้ามาประกอบอาชีพในตำบลเวียงของ ประกอบกับคนในตำบลเวียงของต้องทำงานอยู่ตลอดเวลาเพื่อหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โครงสร้างของความเป็นเมืองทำให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ทั้งในด้านการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร การเพิ่มขึ้นของสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้เกิดการพึ่งรายได้ที่เป็นตัวเงินมากขึ้น ความสัมพันธ์เป็นแบบห่างเหิน หรือเป็นแบบผ่านไป (Transitory Relationship) ทำให้ความผูกพันในชุมชนอ่อนลงทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ความผิวเผิน (Superficiality)” ตามที่ คาร์ล ฌีลพิพัฒนากุล เขียนไว้ในหนังสือ “กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในประเทศกำลังพัฒนา

(Urbanization and Social Change in Developing Countries)” ทำให้คนในตำบลเวียงของให้ความสำคัญในการไปใช้สิทธิและการเข้าร่วมกลุ่มในหมู่บ้านในอัตราที่น้อยกว่าตำบลศรีบัวบาน ในขณะที่ตำบลศรีบัวบานมีโครงสร้างของความเป็นเมืองน้อยกว่า มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ มีความรู้สึกที่ผูกพันกันเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนสูงกว่าตำบลเวียงของ ทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตำบลศรีบัวบานมีส่วนร่วมหรือมีบทบาททางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชนมากกว่าตำบลเวียงของ

จากจำนวนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร อยู่ในระดับที่สูงทั้ง 2 ตำบล แสดงให้เห็นว่า ทั้งตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบานมีความเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ (Public-minded) หรือสำนึกต่อส่วนรวม (Social Conscious) สนใจ ห่วงใยต่อผลประโยชน์ของชุมชน แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัว จึงจัดได้ว่าทั้ง 2 ตำบล มีความเป็นคนในภาคประชาสังคม เพราะมีลักษณะของความเป็นพลเมือง

จากข้อมูลการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มจำนวน 1 กลุ่ม หรือมากกว่า 1 กลุ่มของคนในตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน พบว่า ตำบลเวียงของเข้าร่วม 1 กลุ่ม จำนวนมากกว่าตำบลศรีบัวบาน และตำบลศรีบัวบานเข้าร่วม มากกว่า 1 กลุ่ม จำนวนมากกว่าตำบลเวียงของ แสดงให้เห็นว่าคนในตำบลเวียงของต้องใช้ชีวิตอยู่กับการแข่งขัน แข่งขันกันทำงาน แข่งขันการใช้ชีวิตที่สุขสบายมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่มีเวลาว่าง ในขณะที่คนในตำบลศรีบัวบานมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีอาชีพด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตแบบพอเพียง เพราะคนในหมู่บ้านมีการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละบ้านส่วนใหญ่มีพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ การแข่งขันมีน้อยกว่า ทำให้คนในตำบลศรีบัวบานมีเวลาว่างมากกว่า ในการที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านได้มากกว่า 1 กลุ่มขึ้นไป และผลจากการที่คนในตำบลเวียงของส่วนน้อยที่เป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม ทำให้จำนวนของการเข้าร่วมเป็นกรรมการหรือมีตำแหน่งในกลุ่มต่างๆ มีจำนวนที่มากกว่าตำบลศรีบัวบาน เพราะมีคนที่มีลักษณะเด่นและมีคุณสมบัติการเป็นผู้นำอยู่จำนวนน้อยที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้คนในตำบลเวียงของมีจำนวนการร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มมากกว่าตำบลศรีบัวบาน

สาเหตุของการเข้าร่วมกลุ่มของทั้ง 2 ตำบล ส่วนใหญ่เห็นว่าจะเกิดผลดีต่อชุมชนเป็นหลักแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นถึงระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในกลุ่มประชาสังคมมีระดับที่สูงทั้ง 2 ตำบล ส่วนในด้านการดำเนินงานของกลุ่มในชุมชนที่เกิดจากการตกลึกของอุดมการณ์ร่วมของสังคมจนเกิดกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ขึ้น และมีระบบการดำเนินงานภายในกลุ่มโดยเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม ระเบียบกลุ่ม และมีการประชุม

สมาชิกของกลุ่ม เป็นต้น ในด้านโครงสร้างของคณะกรรมการ และระเบียบของกลุ่ม ตำบลเวียงของจะมีการดำเนินงานในส่วนนี้น้อยกว่าตำบลศรีบัวบานสาเหตุอาจเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งกลุ่ม การไม่เข้าใจในองค์กรที่มีขึ้นในชุมชน ทำให้ตำบลศรีบัวบานเห็นความสำคัญของการจัดตั้งคณะกรรมการและจัดทำระเบียบของกลุ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน (ข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนของปัญหา/อุปสรรค) ในขณะที่คนในตำบลเวียงของส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการและจากส่วนต่างๆ มากกว่า ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างขององค์กรมากกว่า เมื่อรู้แล้วเลยทำให้ละเลยหรือไม่ค่อยสนใจในการให้ความสำคัญกับการจัดตั้งคณะกรรมการและระเบียบของกลุ่ม

ในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกหรือชุมชน ตำบลเวียงของอยู่ในระดับที่น้อยกว่าตำบลศรีบัวบาน เพราะคนในชุมชนของตำบลศรีบัวบานส่วนใหญ่ไม่มีระบบสวัสดิการของหน่วยงานรองรับ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น รวมทั้งการเข้าถึงเพื่อขอรับสวัสดิการของผู้ด้อยโอกาสที่น้อยกว่าตำบลเวียงของ เช่น สวัสดิการเพื่อผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น และในส่วนของเชื่อมโยงเครือข่ายของทั้ง 2 ตำบล จัดว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด ลักษณะของการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันในลักษณะที่เป็นเครือข่ายที่น้อยทำให้ไม่เกิดกระบวนการพัฒนาประชาสังคม ตามที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวไว้เกี่ยวกับประชาสังคมว่าประชาสังคม มิใช่หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่รวมถึงคนชั้นกลางในเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในระบบเครือญาติหรือแบบคั่นหน้า แต่เป็นความผูกพันของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานของความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วมด้วยสำนึกของความเป็นพลเมือง

วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่ม ตำบลเวียงของรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ อนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน และเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนตำบลศรีบัวบานรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน ตามลำดับ จะเห็นว่าทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีในชุมชนต่างก็เป็นทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติ ที่มีความสำคัญในการสร้างประชาสังคม และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Putnam คือ ทุนทางสังคม (Social Capital) ในรูปแบบของประชาคมนั้นมีส่วนในการกำจุนประชาธิปไตย โดยอ้างว่าการเข้าสมาคมด้วยความสมัครใจนั้นเป็น “โรงเรียนแห่งประชาธิปไตย” และถือว่าการเข้ามีส่วนร่วมในสมาคมดังกล่าวนั้นเป็นการให้พื้นฐานของการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง

จากการที่คนในชุมชนของทั้ง 2 ตำบล มองเห็นวิกฤติการณ์หรือสภาพปัญหาในชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มจากการที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน และเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยตำบลเวียงยองให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุมาจากการมีระดับของความเป็นเมืองที่มากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งจัดว่าเป็นทุนทางสังคมเริ่มมีน้อยลง ในสมัยโบราณภูมิปัญญาชาวบ้านถือเป็นรากฐานของวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนเก่าที่เคยมีอยู่ในอดีตค่อยๆ เปลี่ยนไป จากเดิมเป็นชุมชนชนบทค่อยๆ กลายเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนเมืองในที่สุด ปัจจุบันชุมชนเมืองมีวิถีชีวิตในสังคมที่ซับซ้อนเริ่มเป็นสังคมอุตสาหกรรมมีความสับสนวุ่นวายมากขึ้น ภูมิปัญญาของชุมชนที่จะมาช่วยกำหนดวิถีชีวิตของชุมชนเริ่มมีน้อยลง ไม่มีคนเฒ่าคนแก่ พ่อแม่ปู่ย่าตายายคอยกำกับดูแลเหมือนแต่ก่อน ตำบลเวียงยองมีภูมิปัญญาที่สำคัญๆ เช่น การทอผ้า (ผ้าไหมยกดอก ผ้าฝ้าย) การทำปูนปั้นที่มีความวิจิตรงดงาม มีปราชญ์ด้านอักษรล้านนา เป็นต้น จากการเห็นความสำคัญของคนในตำบลเวียงยอง จึงเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าของชุมชนไว้ มิให้มันสูญหายไปจากสังคม เพราะปัจจุบันมีแต่ผู้สูงอายุรุ่นเก่าแก่ของหมู่บ้านที่มีความรู้ในด้านนี้

ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในตำบลเวียงยอง ต่างกับลักษณะความเป็นอยู่ของคนในตำบลศรีบัวบานซึ่งส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ การดำเนินชีวิตเป็นไปแบบเรียบง่ายตามวิถีแบบสังคมชนบท และจากการที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ซึ่งจัดว่าเป็นทุนทางธรรมชาติ เช่น ป่าไม้หรือป่าชุมชน ที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และเป็นพื้นที่ของแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้าน มีการเก็บของป่าเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน มีปราชญ์ด้านยาสมุนไพร และมีประเพณีการบวชป่าเพื่อเป็นการอนุรักษ์ต้นไม้ไว้ให้รุ่นลูกรุ่นหลาน ทำให้ตำบลศรีบัวบานส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด เพราะคนในชุมชนต้องการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นของส่วนรวม ให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป ทำให้เกิดแนวคิดร่วมกันของคนในชุมชนในการจัดระบบกฎเกณฑ์การใช้ป่า การจัดเวรยามดูแล และการปลูกป่าเพิ่มเติม เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตำบลเวียงยองส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ตำบลศรีบัวบานส่วนใหญ่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากตำบลเวียงยองเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตเมือง คนในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลาย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การค้าขาย การให้บริการ การรับจ้างทั่วไป และการรับราชการ เป็นต้น ทุกคนต่างทำมาหากินไม่ค่อยมีเวลาว่างที่ตรงกัน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมไม่มากนักเพราะต้องออกไปทำงานทั้งในตัวจังหวัดลำพูนเองและต่างจังหวัด สำหรับตำบลศรีบัวบาน

มีความเป็นอยู่แบบชนบท คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นญาติพี่น้องกันเป็นส่วนใหญ่ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายคล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่ยึดมั่นในประเพณีของหมู่บ้านเป็นสำคัญ และมีพื้นฐานการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีคนต่างถิ่นหรือมีประชากรแฝงน้อยกว่า การผูกพันกันแบบเครือญาติ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้จำนวนการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนมีจำนวนมากกว่า เมื่อเกิดการรวมกลุ่มและมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาก ทำให้เกิดกลุ่มการสนทนา การพูดคุยเรื่องต่างๆ รวมทั้งทำให้มีการถกกันเรื่องการเมืองด้วย นี่จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้จำนวนของคนในตำบลศรีบัวบานมีการถกการเมืองกันเป็นจำนวนมากกว่าตำบลเวียงของ

ในส่วนของการมีป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ของตำบลเวียงของจะมีมากกว่าตำบลศรีบัวบาน อาจเป็นเพราะพื้นที่ตำบลเวียงของมีขนาดที่น้อยกว่าพื้นที่ของตำบลศรีบัวบานมาก (ตำบลเวียงของ มีเนื้อที่ประมาณ 17 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8,595 ไร่ ตำบลศรีบัวบานมีเนื้อที่ 115.42 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 72,139 ไร่) พื้นที่ตำบลอยู่ในเขตเมือง อยู่ใกล้กับส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน จึงทำให้จำนวนป้ายประชาสัมพันธ์และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีหลายช่องทางมากกว่าตำบลศรีบัวบาน

การนำเสนอและผลักดันการแก้ไขปัญหาของผู้ด้อยโอกาสของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในการประชุมประชาคมหมู่บ้านแต่ละครั้ง ทั้งตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน จะมีบทบาทในด้านนี้มากที่สุด โดยมี % ที่ใกล้เคียงกันทั้ง 2 ตำบล ทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในประชาสังคมที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยมีรูปแบบของกลุ่ม มีคณะกรรมการ มีระเบียบ มีการประชุมเพื่อหาแนวทางร่วมกัน และมีข้อตกลงร่วมกัน

ระดับการประชุมหรือประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน เพื่อแจ้งข่าวสารให้กับประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับโครงการที่จะทำและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ตำบลเวียงของส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนตำบลศรีบัวบานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เพราะตำบลเวียงของมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มากกว่า ในหลายๆ ด้าน เช่น ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศตามบอร์ดในที่ราชการต่างๆ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ สื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ และรวมทั้งประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน แต่ผลที่อยู่ในระดับที่น้อยกว่าตำบลศรีบัวบานเพราะอาจมาจากสาเหตุของการไม่มีเวลาว่าง หรือ รับรู้ข้อมูลมากแล้วจึงไม่กระตือรือร้นในการที่จะเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้าน อีกทั้งการประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้านของตำบลเวียงของ เนื่องจากเป็นแหล่งชุมชนทำให้เสียงที่ประกาศเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ฟังได้ไม่ชัดเจน ทำให้คนไม่สนใจฟังรวมทั้งมีภารกิจที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการฟังเลยไม่มีสมาธิที่จะฟัง ฟังแล้วไม่เข้าใจ ฟังแล้วลืม เป็นต้น ในขณะที่ตำบลศรีบัวบานซึ่งอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่สำคัญของ

หมู่บ้านคือการประกาศเสียงตามสาย ผู้นำชุมชน/กลุ่ม/องค์กรต่างๆ เมื่อมีข้อมูลความเคลื่อนไหวหรือเรียกประชุมประชาชนชาวบ้านก็จะใช้การประกาศเสียงตามสายเป็นหลักเช่นกัน อีกทั้งการพบเจอกันในทุก ๆ เย็นที่เลิกจากการทำงานก็จะพบปะกันเป็นประจำ เมื่อใครรับรู้ข้อมูลอะไรมาก็จะบอกต่อๆ กันไป เป็นสื่อปากต่อปาก การเข้าเดือนกันเมื่อจะมีการประชุมในหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยให้ตำบลศรีบัวบานมีส่วนร่วมในประชาสังคมมากขึ้น

ในด้านของปัญหาความขัดแย้งในตำบลเวียงของจะมีปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่น้อยกว่าตำบลศรีบัวบาน และปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตำบลเวียงของส่วนใหญ่จะแก้ไขได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนตำบลศรีบัวบานปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะแก้ไขได้โดยชุมชน จากผลการศึกษาดังกล่าว ตำบลเวียงของซึ่งอยู่ในเขตเมืองที่มีโครงสร้าง และองค์กรด้านสังคมต่างๆ ที่สลับซับซ้อน ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนน่าจะมีระดับของความขัดแย้งมากกว่าตำบลศรีบัวบานที่อยู่ในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท ที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ค่อยมีโครงสร้างหรือองค์กรทางด้านสังคมที่ซับซ้อน แต่ผลการศึกษากลับมาว่าระดับความขัดแย้งในเขตตำบลเวียงของมีปัญหาความขัดแย้งที่น้อยกว่าในเขตตำบลศรีบัวบาน คงเพราะความเป็นอยู่ที่ต่างคนต่างอยู่ ไม่ใส่ใจซึ่งกันและกันของคนในตำบลเวียงของ ทำให้ระดับของความขัดแย้งน้อยกว่า และเมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นนอกจากจะแก้ไขได้โดยชุมชนแล้ว ความใกล้ชิดกับส่วนราชการจึงทำให้เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมชี้แจงด้วยเนื่องจากได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการมีปัญหาได้เร็วกว่า ในขณะที่ตำบลศรีบัวบานจะเกิดปัญหาการขัดแย้งที่สูงกว่า เพราะมีความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดกัน ระดับความเกรงใจเริ่มน้อยลง พูดตรงไปตรงมา และมีพรรคพวกที่เป็นญาติพี่น้องกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีการรวมกลุ่มพูดคุยถึงปัญหา และแบ่งแยกกลุ่มตามความคิดเห็นของคนที่มีความคิดเห็นเดียวกัน เกิดแรงยุ่งส่งเสริมให้เกิดการโต้แย้งกัน อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ แต่เมื่อมีปัญหากันแล้วความเป็นญาติพี่น้องกัน การที่มีความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดกัน รวมทั้งการที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงสามารถตกลงกันได้ด้วยดี โดยไม่ต้องพึ่งพาส่วนราชการหรือบุคคลภายนอกเข้ามาแก้ไข

การจัดโครงการฝึกอบรมของหน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ทั้งตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบานเห็นว่าส่วนใหญ่ในชุมชนมีการจัดโครงการฝึกอบรมของหน่วยงานภาครัฐมากที่สุด และส่วนใหญ่เห็นว่าในชุมชนมีความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 ตำบล โดยมี % ที่ใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่ารัฐได้มีส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ เป็นการพัฒนา

ประชาชนในพื้นที่ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเมื่อมีความเป็นพลเมืองที่ดีแล้ว ก็จะเป็นการก้าวไปสู่การมีส่วนร่วมในภาคประชาสังคมที่มีคุณภาพต่อไป

จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน ทั้งตำบลเวียงยองและตำบลศรีบัวบาน พื้นที่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนประมาณ 6-10 กลุ่ม และตำบลเวียงยองในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน เป็นจำนวนมากที่สุด ส่วนตำบลศรีบัวบานในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เป็นจำนวนมากที่สุด แสดงถึงการให้ความสำคัญในด้านการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนตำบลเวียงยองที่มีผลกระทบมาจากความเป็นเมืองมากขึ้น ผลพวงของการเป็นเมืองอุตสาหกรรม การใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายหลายๆ อย่าง จากความทันสมัยของเมือง ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม มลพิษทางอากาศ ซึ่งมีผลกระทบยาวต่อสุขภาพของมนุษย์และระบบนิเวศ บางแห่งในชุมชนมีปัญหาของแหล่งน้ำที่มีการปนเปื้อนของเสียที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การมีของเสียที่เกิดจากการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาขยะและการทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองซึ่งมีผลทำให้น้ำเสีย สารพิษที่ผสมปนเปื้อนในดินที่ใช้เพื่อการเกษตร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีผลต่อสุขภาพทั้งสิ้น จึงทำให้เกิดกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานมากขึ้นเพื่อรองรับกับความต้องการของคนในชุมชน และในส่วนของตำบลศรีบัวบาน ซึ่งคนในชุมชนมีพื้นฐานการประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้ความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด

ในชุมชนตำบลเวียงยองและตำบลศรีบัวบาน มีมูลเหตุของการรวมกลุ่มส่วนใหญ่เนื่องจากต้องการจัดทำสวัสดิการ/การให้บริการสังคม เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กองทุนยา เป็นต้น โดยมีระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ตามลำดับ เหมือนกันทั้ง 2 ตำบล แสดงให้เห็นถึงคนในชุมชนทั้ง 2 ตำบล ได้ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ทำให้เห็นถึงการไปสู่การมีส่วนร่วมในประชาสังคมมากขึ้น

และในตำบลเวียงยองมีภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชุมชน มากที่สุด คือ การทอผ้า รองลงมาคือ จักสาน ส่วนตำบลศรีบัวบานมีภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชุมชนมากที่สุด คือ การจักสาน แสดงให้เห็นถึงการมีทุนชุมชนของตำบลเวียงยองและตำบลศรีบัวบาน ที่จะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างประชาสังคม จากการที่ตำบลเวียงยองและตำบลศรีบัวบานมีภูมิปัญญาด้านการจักสานเหมือนกัน แสดงถึงวิถีชีวิตที่ไม่แตกต่างกันมากระหว่าง 2 ตำบล เพียงแต่ระดับของภูมิปัญญาด้านการจักสานในตำบลศรีบัวบานจะมีมากกว่า อาจเป็นเพราะมีจำนวนของผู้สูงอายุที่มากและยังต้องการหารายได้เสริมให้กับครอบครัวของตน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่ไม่มากนัก

ตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ผลักดันกลุ่ม/องค์กรในชุมชนคือ ผู้นำชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือ หน่วยงานภาครัฐ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการรวมกลุ่มของตำบลเวียงของ ส่วนใหญ่คือ ประเด็นมีการส่งเสริมสุขภาพ และรองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในชุมชน ในขณะที่ตำบลศรีบัวบานพบว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในชุมชน รองลงมาคือ ความสามัคคีของคนในชุมชน จากข้อมูลที่ได้ในส่วนของผู้ผลักดันกลุ่ม/องค์กร ในชุมชน แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในผู้นำของตนเอง แสดงถึงการเข้าร่วมในประชาสังคมมากขึ้น เพราะในอดีตผู้นำมักจะมาจากผู้นำภาครัฐ ในส่วนของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการรวมกลุ่ม แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกลุ่มที่ชุมชนจัดตั้งขึ้น เพราะสามารถตอบสนองกับความต้องการของกลุ่มได้ เช่น ตำบลเวียงของต้องการดูแลเรื่องสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็คือ มีการส่งเสริมสุขภาพ และตำบลศรีบัวบาน ความเป็นอยู่อย่างเครือญาติ สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น คือ การมีส่วนร่วมและความสามัคคีของคนในชุมชน เป็นต้น

ทั้งตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน ส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสูงที่สุดคือ ประเด็นส่งเสริมการออมทรัพย์ รองลงมาตำบลเวียงของเห็นว่าเป็นประเด็นของการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ส่วนตำบลศรีบัวบานเห็นว่า ประเด็นของเรื่องการส่งเสริมอาชีพและรายได้ จากข้อมูลที่ได้ จะเห็นถึงการต้องการช่วยเหลือกันภายในชุมชน ต้องการส่งเสริมการออมเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและชุมชน และจากเหตุผลของการเป็นเมืองของตำบลเวียงของ ทำให้เกิดผลเสียจากการเจริญเติบโตของเมืองต่อสุขภาพของคนในชุมชน จึงต้องแก้ไขด้วยการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัย และสำหรับตำบลศรีบัวบานให้ความสำคัญรองลงมาคือ การส่งเสริมอาชีพและรายได้ เนื่องจากการมีรายได้น้อยของคนในชุมชน จึงต้องการสร้างอาชีพสร้างรายได้เพื่อช่วยเหลือครอบครัว

และจากการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น จากการที่ตำบลเวียงของขาดแคลนในส่วนกองทุนทางธรรมชาติ ทำให้หันมาสนใจในการที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในขณะที่ระดับของการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลศรีบัวบาน มีระดับที่น้อยกว่าตำบลเวียงของ เนื่องจากตำบลศรีบัวบานมีทุนทางธรรมชาติ อยู่ในพื้นที่ในจำนวนที่มากกว่าอยู่แล้ว ทำให้ความเข้มข้นในการส่งเสริมไม่มากเท่ากับตำบลเวียงของที่กำลังขาดแคลนทุนชุมชนในด้านนี้

และเมื่อเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมการดูแลสุขภาพพลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตำบลเวียงของที่มีน้อยกว่าตำบลศรีบัวบาน อาจเป็นเพราะความเป็นเมืองเริ่มขยายรุกรานเข้าสู่ตำบลศรีบัวบานมากขึ้น ความเจริญ ความสะดวกสบายโดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เริ่มมีเข้ามาในชุมชนมากขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ ยานพาหนะ เป็นต้น และที่สำคัญที่สุด

คือ การรุกรานของยาเสพติดในหมู่บ้าน ทำให้ความเป็นอยู่แบบสบายๆ ไม่ระมัดระวังภัยจากบุคคลภายนอก เพราะเคยชินกับการอยู่แบบญาติพี่น้อง ไม่ระวังและป้องกันภัย อาจทำให้ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้ คนในชุมชนเริ่มมองเห็นปัญหานี้ จึงมีระดับของการส่งเสริมการดูแลที่มากขึ้น

ในด้านปัญหา/อุปสรรคในการรวมกลุ่ม/องค์กรในชุมชนของตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหา/อุปสรรคในการรวมกลุ่ม/องค์กรในชุมชน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดแจงชุมชนกับปัญหาได้

จากการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานะสมัยใหม่นั้น สังคมการเมืองจำเป็นต้องใช้เวลา และการสูญเสียสภาพการณ์ หรือย่อยสลายของคาวพพ (สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงถึงกัน) แบบเดิมลงไปเรื่อยๆ เรื่อง อีกทั้งจำเป็นต้องสร้างองคคาวพพแบบใหม่ ระบบค่านิยม โลกทัศน์แบบใหม่ ขึ้นรองรับด้วย ซึ่งในกระบวนการนี้ การเปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองย่อมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกันกับลักษณะของชนบทย่อมมีการปรับตัวและมีการเลือกสรร (และละทิ้ง) คุณค่าบางประการเพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นนั้น

ทั้งภาคเมืองและภาคชนบทของไทย มีลักษณะทางสังคม การจัดองค์กร กลุ่มการเมือง การเคลื่อนไหวทางสังคม ระบบค่านิยม โลกทัศน์ อุดมการณ์ ฯลฯ ที่แตกต่างกันมาก ชนิดที่ รองศาสตราจารย์ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เรียกสภาพดังกล่าวว่าเป็น 2 นคร ที่แยกจากกันเลยทีเดียว (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543)

จากผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึง การพัฒนาการพึ่งตนเองโดยสภาวะ ก็คือ การกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อว่าชุมชนชาวบ้านจะได้เรียนรู้ถึงพื้นฐานศักยภาพของตนเอง ทั้งในภูมิปัญญาความรู้ และในด้านฐานทรัพยากร อันเป็นฐานสำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการพัฒนาและพึ่งตนเอง และในที่สุดต่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในโลกของการพัฒนาเปลี่ยนแปลง จึงยังมีการกิจที่จะต้องสรรค์สร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นมาอย่างน้อย 2 ด้าน เท่าที่มองเห็นได้ คือ ฐานทุนชีวิต ฐานคุณภาพชีวิต และฐานการพัฒนาชีวิตและสังคม ทั้ง 3 มิติ ที่เรียกว่า ฐานทุนชีวิต ก็ได้แก่ เรื่องของที่ดิน ป่า ไร่นา แหล่งน้ำ อากาศ และทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งธรรมชาติได้ประทานมาเพื่อการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย วัฒนธรรมทุนอุตสาหกรรมนิยมของตะวันตก กำลังระบดเข้าสู่สังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ยังผลให้เกิดความสูญเสียฐานทรัพยากรอันล้ำค่าและสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เงื่อนไขอันดับแรกของการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนชนบทในการพัฒนาพึ่งตนเองและความเข้มแข็งของชุมชน ก็คือ จะต้อง

ทุ่มเทความพยายามในการบูรณะฟื้นฟูฐานต้นทุนชีวิตที่ว่ำนี่ จะต้องมีการปลูกฝังเรียนรู้สร้างจิตสำนึกในคุณค่าของชีวิต

สำหรับการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิต ก็ได้แก่เรื่องการบริโภค โภชนาการ สุขภาพ พละนาณ์ ครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อม ฯลฯ ประกอบกันเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ มิใช่เพียงเพื่อความมั่นคงหรือความสุขสะดวกต่างๆ เท่านั้น แต่คุณภาพชีวิตยังมีความหมายเป็นพลวัต ให้เกิดพลังกายพลังใจและปัญญาความคิด สู่การพัฒนาชีวิตและสังคม อย่างเช่น การออม กองทุนชุมชน การแปรรูปผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภค ฯลฯ เป็นฐานการเรียนรู้กระตุ้นให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเทคโนโลยี เพื่อประยุกต์ใช้อย่างสมดุล สอดคล้องกับการดำรงคงอยู่ของฐานต้นทุนชีวิต และฐานคุณภาพชีวิตดังกล่าวข้างต้น (เสน่ห์ จามริก, 2543)

กลุ่มประชาสังคมในชุมชนทั้ง 2 ตำบล ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการรวมพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของคนในชุมชน การที่คนในชุมชน รวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหา แก้ไขวิกฤติการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น นับว่าเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งลักษณะของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง คือลักษณะของชุมชนที่สามารถจะเผชิญปัญหาวิกฤติได้เป็นอย่างดี ดังนี้

- สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รัก และห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
- สมาชิกของชุมชนเลือกหรือกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชน ที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใส และมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ สำหรับสมาชิกทั้งมวล
- สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- สมาชิกเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- มีแผนของชุมชน ที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

- การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ให้การพึ่งพาตลอดไป

- มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดย

- สร้างจิตสำนึกของประชาชน กลุ่ม/องค์กร ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาผลกระทบของวิกฤต

- เพิ่มขีดความสามารถของผู้นำหมู่บ้านในการวิเคราะห์สถานการณ์ การจัดทำแผนปฏิบัติการ และการดำเนินงานตามแผนฯ ดังกล่าว

- จัดเวทีการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ชาวบ้าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อชุมชน วางแผนแก้ไขปัญหา ติดตามการปฏิบัติตามแผน และประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

- ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านในการทำแผนร่วมกัน

(คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต, 2542)

จากข้อมูลปัญหา/อุปสรรคที่ได้จากแบบสอบถาม ในข้อของการมีนิสัยรอคอยความช่วยเหลือ สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของชุมชน และเป็นจริงอย่างที่ “ธนสวรรค์ เจริญเมือง” กล่าวไว้ในหนังสือ “รัฐศาสตร์ ที่ยังมีลมหายใจ” ที่ว่า ...สังคมไทยยังคงก้าวไปข้างหน้าท่ามกลางกระแสการเรียกร้องของคนท้องถิ่นที่จะผลักดันให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น และกระแสของรัฐบาลกลางและหน่วยราชการบางส่วนที่ยังเห็นว่าการรวมศูนย์อำนาจน่าจะเป็นคำตอบที่ดีกว่า การนำเสนอโครงการและโครงการต่างๆ แนวประชานิยม (Populist policies) มีผู้มองว่าเป็นความพยายามที่จะยึดครองความนิยมของประชาชนชั้นกลางและชั้นล่างให้ได้มากที่สุด เป็นการทำอะไรให้ประชาชนมากๆ ให้ประชาชนรู้สึกหวังพึ่ง ได้แต่รอรับความเมตตาของรัฐบาล รอคอยยั่วยวนจากเมืองหลวง ทำให้ชุมชนอ่อนแอ แต่มิใช่เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสร้างชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งด้วยตนเอง (ธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2548)

จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นบริบทของบทบาททางการเมืองของภาคประชาสังคมในเขตตำบลเวียงของและตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน ที่มีความเป็นประชาสังคมแบบไม่เข้มข้น โดยวัดจากการเคลื่อนไหวของประชาสังคมที่ไม่มีเครือข่ายหรือมีแต่น้อย ขาดการประสานเชื่อมโยงของกลุ่มประชาสังคมในระดับต่างๆ อันจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนพัฒนาการของ

ขบวนการประชาสังคม อีกทั้งการเคลื่อนไหวของกลุ่มในชุมชนยังไม่ตรงกับคำจำกัดความที่ว่า ประชาสังคมต้องการพึ่งตนเอง แต่ทั้ง 2 คำกลับเรียกร้องให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือ นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ กล่าวในหนังสือ “ประชาสังคม ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย” ว่า .. “ลักษณะชุมชน หรือ ลักษณะประชาคม ในประเทศที่พัฒนาแล้ว บางทีเขาเรียกร้องให้รัฐถอยออกไปแล้วเขาเข้าไปทำแทน ส่วนลักษณะของคนไทย ความเป็น Citizen หรือความรู้สึกที่จะเข้าไปทำแทนรัฐยังมีน้อย แทนที่จะเข้าไปโจมตี ควรจะพัฒนาไปสู่การเข้าไปทำแทน หรือร่วมกันทำในลักษณะเบญจภาคี หรือพหุภาคี..”

การรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่จะก้าวไปสู่การเป็น “ประชาสังคม” ได้นั้น เอนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวในหนังสือ “สองนคราประชาธิปไตย” ว่า ... “ชุมชน” ที่ประกอบด้วยชาวบ้านที่เป็นเสรีชนเท่าเทียมกันรวมกลุ่มกัน เพื่อสาธารณประโยชน์และท้องถิ่นนั้น จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อเราทำลายความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ก่อน เพื่อปลดปล่อยชาวบ้าน “ผู้น้อย” ให้ออกจากการ “รวมกลุ่ม” ที่ไม่เท่าเทียม ไม่เป็นอิสระ กับ “ผู้ใหญ่” หรือ “ผู้อุปถัมภ์” เสียก่อน จากนั้นพวกเขาก็จะกลายเป็น “ปัจเจกชน” เยี่ยงชาวเมืองและชนชั้นสมัยอื่นๆ จากความเป็นปัจเจกชนนี้ จึงเข้าสู่การเป็นกลุ่ม ชมรม สมาคม อย่างมีสิทธิมีเสียง และด้วยใจสมัครเอง จากกลุ่ม ชมรม สมาคม เหล่านี้จึงก้าวขึ้นสู่การเป็น “ประชาสังคม” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543)

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาททางการเมืองของภาคประชาสังคม สรุปได้ดังนี้

1. การรวมกลุ่มในชุมชน ควรเกิดจากความสมัครใจและความคิดริเริ่มของประชาชนเอง ไม่ใช่เกิดจากการที่ภาครัฐชี้นำ เพราะเมื่อเกิดการรวมกลุ่มจำนวนมากขึ้น โดยมิได้เกิดจากประชาชนอย่างแท้จริง จะทำให้สร้างภาระให้ประชาชน
2. ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองและสิทธิชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และจะเป็นฐานรากสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย
3. ควรมีการพัฒนาเครือข่ายร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง
4. การสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และตระหนักถึงปัญหาที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชนและส่วนรวม
6. รัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุน เอื้ออำนวย มิใช่ชี้นำชุมชนหรือริเริ่มเอง

7. สนับสนุน ส่งเสริม ให้มีกระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ เพื่อเป็นการหาฉันทามติที่ทุกคนยอมรับ โดยไม่เกิดความขัดแย้ง

8. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล

9. ส่งเสริมระบบความสัมพันธ์ของชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งที่รุนแรง เช่น การจัดกิจกรรมในพื้นที่ (ประเพณี-วัฒนธรรม) เป็นต้น

10. ควรส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองให้มากที่สุด มิใช่รอคอยความช่วยเหลือ หรือเรียกร้องจากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในปัจจุบันได้มี “สภาพนาการเมือง” ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาพนาการเมือง พ.ศ. 2551 และเป็นหน่วยงานอิสระในสถาบันพระปกเกล้า ได้เชิญชวนกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันโดยสมัครใจมีระบบบริหารจัดการและแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้ จัดแจ้งการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคม ตาม พ.ร.บ. มาตรา 3(2) ในการจัดตั้งสภาพนาการเมือง มีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง